

*В. О. КУЗЬМІНСЬКИЙ, аспірант
(Київський національний університет імені Тараса Шевченка)*

ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНОГО ВИРОБНИЦТВА ТА РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

Наукові праці МАУП, 2003, вип. 7, с. 13–14

Диспропорції у розміщенні продуктивних сил, що мали місце протягом тривалого часу в колишньому СРСР, призвели до того, що територія України за техногенним навантаженням на природне середовище у 4–5 разів перевищує аналогічний показник для розвинених держав. Основне навантаження на довкілля справляють підприємства хімічної, металургійної та гірничодобувної галузей.

Так, за даними Міністерства екології та природних ресурсів України, нині в Україні розташовано п'ять діючих атомних електростанцій, 2664 об'єкти, що виробляють або використовують сильнодіючі отруйні речовини, 308 шахт та 7 розрізів, 6 потужних нафтопереробних заводів, кожен з яких зосереджує від 300 до 500 тис. т вуглеводневого палива, енергоемність якого еквівалентна 3–5 мегатоннам тротилу [1].

Використання в багатьох випадках застарілих технологій та обладнання, вкрай висока концентрація потенційно небезпечних об'єктів в окремих регіонах, висока зношеність основних фондів підприємств зумовлюють значну ймовірність виникнення великих аварій, катастроф з тяжкими наслідками для навколишнього середовища. Серед економічних причин незадовільного стану довкілля називають такі:

- відсутність дієвого економічного механізму, який стимулював би підприємства впроваджувати природоохоронні заходи та раціональне природокористування;
- несприятливий інвестиційний клімат в Україні загалом, що перешкоджає залученню інвестиційних ресурсів на енергозбереження;
- незадовільне фінансове забезпечення природоохоронних заходів та енергозбереження.

Потужним інструментом вирішення питання створення сприятливих умов розвитку екологічно безпечного виробництва та раціонального природокористування повинна бути державна політика у сфері охорони довкілля, енергозбереження та раціонального природокористування.

Розглянемо основні завдання такої політики.

1. Формування та впровадження ефективної системи природокористування, що забезпечить зниження собівартості умовної одиниці внутрішнього валового продукту і в такий спосіб буде сприяти підвищенню конкурентоспроможності та ефективності національної економіки.

У 2000 р. енергоемність ВВП* України становила 1,92 кг у. п./грн, що значно перевищує аналогічні показники розвинених країн. На думку фахівців Держкоменергозбереження, підвищення енергоефективності національної економіки можна досягнути перш за все проводячи структурну реформу паливно-енергетичного комплексу, приділяючи першочергову увагу розвитку вугільної галузі, створенню власного паливного ядерного циклу, використанню потенціалу енергозбереження та активного залучення нетрадиційних та відновлювальних джерел енергії до паливно-енергетичного балансу України [2].

2. Розвиток економічних механізмів раціонального природокористування, створення та розвиток механізмів внутрішнього і зовнішнього інвестування у природоохоронну галузь.

* Енергоемність ВВП визначається як обсяг споживання паливно-енергетичних ресурсів, необхідних для задоволення енергетичних виробничих і невиробничих потреб країни на одиницю ВВП.

Тут доцільно звернути увагу на досвід Кореї, яка проводить досить вдалу політику економічного стимулювання природоохоронної діяльності та енергозбереження. Основними напрямками цієї політики є система пільгового кредитування інвестування природоохоронних заходів і запровадження ресурсозберігаючих виробництв; пільгове оподаткування інвестицій у сфері енергозбереження, пільгове оподаткування робіт із заміни застарілого енергоємного обладнання та технологій; відстрочка від сплати податків. Якщо, наприклад, суб'єкт господарювання інвестує в енергозберігаючий проект визначені грошові ресурси, він може отримати відстрочку з визначеним відсотком із оподаткування на кілька років. Досвід Республіки Корея свідчить, що створення механізмів залучення інвестицій у сферу енергозбереження дозволить значно підвищити зацікавленість суб'єктів господарювання до реалізації енергозберігаючих проектів, підвищить ефективність використання паливно-енергетичних ресурсів, конкурентоспроможність продукції вітчизняного виробництва та, безумовно, буде тим чинником, що сприятиме створенню високотехнологічної енергоефективної економіки та забезпечить високий рівень енергетичної безпеки та незалежності України [3].

3. Вдосконалення законодавства з питань раціонального природокористування, енергозбереження та природоохоронної діяльності, гармонізація його з європейськими законами.

Оцінюючи розвиток нормативно-правової бази раціонального використання природних ресурсів, охорони довкілля та енергозбереження, можна констатувати, що необхідне правове поле створено. Виняток складає практично єдине положення — створення економічного механізму енергозбереження, що передбачає втручання у систему оподаткування з точки зору стимулювання енергозбереження, природоохоронної діяльності, раціонального використання ресурсів.

Прийняття подібного економічного механізму створить реальну зацікавленість підприємств в енергозбереженні, розвитку раціонального природокористування і безпечного виробництва. При недооцінці цього важливого моменту процес підвищення конкурентоспроможності економіки може розтягнутися на довгі роки і не гарантуватиме успіху держави на світовому ринку.

Література

1. http://www.menr.gov.ua/menu1/upr/u2_2_3.htm. Офіційний веб-сайт Міністерства екології та природних ресурсів України.
2. <http://www.is.svitonline.com/sukhodolya/My%20novel/tema1.doc>.
3. Суходоля О. М. Досвід реалізації політики енергозбереження Республікою Корея // Енергоінформ. — 2001. — № 26(106), лип.